

Õhtuleht 12. XI 1976

TIJU RANDVIIR (Kuradike) ja VJATŠESLAV MAIMUSOV (Kurat) balletis «MAAILMA LOOMINE».

G. Vaidla foto

«Estonia» balletitrupp otsustas jutustada Natalia Kassatkina, Vladimir Vassiljovi ja Andrei Petrovi kaasabil maailma loomisest.

Arvestades täissaale, mis balletile «Maailma loomine» osaks langevad, on pealtvaatajad selle loo omaks võtnud. Publiku saalitulekut võib mõista — siin on uudishimu,

kuidas seda vana legendi balletilaval käsitletakse (pealegi on etendus seotud Jean Effeli nimega). Meelitab Andrei Petrovi heliloojamaine — tema kenad laulud on meil ju hästi tuntud. Esinevad esmajärgulised balletitijõud. Ballett on seekord õhtut täitev (see nähtavasti on teatrisõbrale tähtis — nagu ilukirjanduses kiputakse romaani novellile eelistama,

nii ka balletis väikevormidele täispikka etendust).

Saalitulnu leiab ees Kustav-Agu Püümani maitseka, otse pildiraamatuliku lavapildi, kaunites vaimukates kostüümides tegelased. Kõrva paitab laste mahe laul, millele lisavad pipart müra ja viled, mis ku-

koln
piib
mise
risti
kun
tõul
Nim
loor
jõu

KAS MAAILM

radite ilmumist saadavad. Lisaks on Tiiu Randviir ja Vjatšeslav Maimussov tõesti maailmatu toredad kuradid. Ning pealtvaataja tunnistab maailma looduks ja etenduse kordaläinuks. Enamasti lavastust analüüsima ei hakata. See jääb paraku kriitiku osaks. Töö tahes-tahmata ei saa aga etendust vaadata ainult pealtvaataja silmadega.

Kassatkina—Vassiljovi lavastajateed on õnnestunud jälgida päris algusest peale («Vanina Vanini», «Geoloogid»). Uued nimed tekitasid huvi. Seejuures ilmnes, et tegemist on iseseisvalt mõtlevate ballettmeistritega. Pealegi tulid nad «Geoloogidega» tänapäeva ja oskaid luua pingelise etenduse (teema on laiemalt tuntud filmi «Saatumata kiri» kaudu). Põhiliselt on nad tegeelnud lühivormiga (ka «Püha kevad» on lühiballett). Nüüd siis on laval täispikk «Maailma loomine».

Autorite väite kohaselt olevat nad idee selleks balletiks saanud Jean Effelilt. Tõepoolest on etenduse algus oma unise ja lihtsameelse Jumalaga ning energilise ja eksentrilise Kuradiga õige efektilik. Kusagil lavaloo esimese

valg
võel
terõ
mul
juu-
tati
kao
taka
inin
nn.
Eev
elab
võil
dad
Eff
võil
Vet
mu
ole
des
kam
pra
dan
võil
lõpp
te l
pik
M
mu
mu
titu
on
nuu
Nä
ala
(lav
mit

idele kolmandiku lõpul jõutakse piiblilegendi vaimuka tõlgitsemiseni. Siin lähevad stsenaaristid-lavastajad isegi ette kunstnikust, kes andis neile tõuke selle balleti loomiseks. Nimelt tuleb ilmsiks, et kogu loomisprotsessi käimapanev jõud on Kurat (inspireerib

Dirigeerib Vallo Järvi, kelle tööga helilooja kuuldavasti on rahule jäänud. Kiitvalt on nimetatud seda, et keelpillirühma on suudetud hoida tasakaalus arvuka löökriista- ja puhkpilligrupiga. Ilusasti sulasid ansambliisse lastekoori «Elderhein» lauljad.

ja õelust. Partii iseenesest võimaldaks ka labane olla; neid karisid vältida baleriin suure üleolekuga. Koreograafilises tekstis on mitu üllasket pöörtekaskaadi, mis lähevad tal tehniliselt laitmatult korda. Osatäitmises on sisemist lusti ja näkatavat hoogu. Maimussov on ennast paari viimase hooajaga hästi lahti tantsinud, seejuures oma tantsukooli unustamata. Niisuguste kordaminekute kõrvale nagu peategelased «Kadunud pojaks» ja «Karussellis» asub nüüd ka Kurat. See on kujundatud väljendusrikkalt, naljakalt ja tehnilise üleolekuga. Maimussov on meespeasolistest ainuke, kes õhulennult oskab sujuvalt maanduda. Teine sama osa täitja Janis Garancis ei ole partiid veel lõplikult omaks saanud — reageeringutes ei ole niisugust täpsust, tantsutehnikas sellist viimistlust, milleks ta võimeline on.

Asjase üleliidulise balletiartistide võistluse laureaadile Inge Arrole on Eeva roll esimene suur «oma osa» «Estonias». Tema esietendusel ei olnud kõik veel päris paika asunud, kuid oli ilme, et edaspidi küpseb sellest tore saavutus. Kõiki eeldused selleks on (skulptuursuse tunnetus, artistlikkus, musikaalsus). Ka tema partnerile Jevgeni Neffile oli Aadam esimene tõeline võimeteproov. Eriti meeldis, kuidas Neff-Aadam maailma tunnetama õppis. Ta oli naljakas ja armas. Tiit Härn samas osas oli rafineeritum ja temale sobis rohkem tüki teine pool, mis, nagu öeldud, on antud autoritel hoopis teises toonaalsuses. Tantsutehniliselt oli esimesel kolmel etendusel väga palju vigu. Eriti häirisid topeltpliidi seal, kus vaja oleks ühtainsat.

Elita Erkina on baleriin, kellele näivad sobivat lühivor-

mis balletid. Juba «Giselle'is» võis täheldada, et tal ei ole maataapsust õhtut täitva balleti jaoks. Sama ilmneb ka «Maailma loomises». Püüdlikkusele vaatamata ei suuda ta hoida pinget. Tugevamad on esimesed episoodid. Tantsus on tunda mingit lõpetamatust, puudu jääb tantsutehnilisest üleolekust.

Aleksandr Basihhin Jumalana täidab püüdlikult talle balletimeistrite poolt antud ülesandeid, kuid tantsus on palju vääratust, ebatäiuslikkust. Puudu jääb kindlusest «ilusa klassika» perfektsel esitamisel. Kolme inglise ansambel — Saima Kranig, Larissa Sintsova, Tatjana Solovkina — seevastu tantsis sünkroonselt ja puhtalt. Kiitust väärib siiras püüd kõigele laval toimuvale kaasa elada, mis sellest, et lavastaja antud naiivselt koomiliste vahenditega.

Väljapeetud on kunstnik Püümani töö, milles on toredat fantaasiatendu (heast maitsest rääkimata). Võtame kas või originaalselt lahendatud päikesse, mis etenduses hästi kaasa mängib. Kunstnik annab «Maailma loomisele» pidulikuse, õhurikkuse ja tantsulihuse. Tema maailm on igatahes ilusasti loodud.

Muide, üle pika aja tuleb kiitvalt nimetada elektrikute tööd. Nähtavasti on lavastaja ja kunstnik valgusrežiini täpselt paika pannud ja valgustajad realiseerivad seda püüdlikult.

Tuleme tagasi selle loo pealkirjas esitatud küsimuse juurde. Mida vastata? Vististi jah ja ei. Teose paljude lavaetootajate tööga on sedasi, et mõnel on tema maailm loodud, teisel on loomine lõpetamisel, kolmandal on veel tegemist, et otsi kokku viia.

HEINO AASSALU

ON LOODUD?

Li- valgust looma; Kuradikeselt võetakse eeskuju Eeva meisterdamiseks jne.). See on vaimukas ja käib veel selle žanri juurde, millega etendust alustati. Kuid teose teisel poolel kaotatakse žanritunnetus. Jõutakse peaaegu maailma loova inimese tragöödiina. Näiteks nn. kataklüsmiepisoodi, kus Eeva paradiisist väljaaetuna elab läbi «kohutavaid õudusi», võiks peaaegu Goyale pühendada (ballett on pühendatud Effelile). Tekkinud olukorda võiks võrrelda sellega, kui Enn Vetemaa oma «Kalevipoja memuaaride» lõpp-peatükkides oleks tõsimeelsetes regivärssides Kalevipoega ülistama hakanud. «Maailma loomise» praegusel lõpul oleks vist pidanud teistsugune algus olema või siis antud algusel teine lõpp. Vist annab tunda autorite kogemuste puudumine täispikkade ballettide loomisel.

Mis puutub Andrei Petrovi muusikasse, siis tõeliselt suurt muusikat pole sündinud. Partituur on väga kirju (muidugi on paljud episoodid õnnestunud) ja üsna välja venitatud. Nähtavasti on helilooja pärisalaks ikkagi laululooming (laululaadsete lõigud ongi paremini õnnestunud).

Ka koreograafia on kirju. Jumala kuju on näiteks kokku seatud olustikužestidest (rusikaivutamine vihastumisel, peastügamine kimbatuses olles jne.) ja «ilusast klassikast». Kuradite puhul on muu hulgas võetud tantsumaterjali muusikalhelli arsenalist. Aadam ja Eeva tantsivad «murtud», sirutamata labajalgadega (muide, mõned nende stseenid II ja III vaatuses on liiga välja venitatud). Koreograafid pole aga järjekindlad — on ka täiesti tavalisi arabeske, mitte kõiki hüppeid ei tehta põlveliigesest kõverdunud jalgadega jne. Tähendab — oma kindlat, sellele balletile omast kujundite süsteemi pole. Mitte, et Kassatkinal—Vassiljovil selles töös mõttelendu poleks; ballettmeisterlik fantaasia on olemas, aga süsteemi pole see viidud.

Nagu eespool nimetatud, teevad «Maailma loomises» kaasa esmaklassilised balletijõud. Eriti tõusevad esile Tiiu Randviir ja Vjatšeslav Maimussov Kuradikesse ja Kuradina. Tavalisest balletideemonlikkusest on nad suutnud hoiduda. Tabavalt iseloomustas helilooja Petrov Tiiu Randviiru: temas on üheaegselt peenust, elegantsi, võrgutavust, huumorit